

לשמוע קול תורה - פסוק השבוע

פרשת עקב

האור שבברכת המזון

"וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱ-לֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ" (דברים ח, י).

חכמינו זיכרונם לברכה ראו בפסוק זה מצווה מן התורה לברך ברכת המזון. בחובת ברכת המזון מן התורה כלולות שלוש ברכות.

נבאראת כל הפסוק לאורם של חז"ל.

וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ- התורה מחייבת אותנו להודות לה' רק אחרי אכילה שיש בה שביעה. זהופלא - והלוא עלינו להגיד תודה לה' על כל ברכה שהוא מעניק לנו, בין רב ובין מעט. כנראה שהתורה אינה מעוניינת בברכה מאולצת שאינה יוצאת מהלב. בלבו של מי שאכל ולא שבע מקונן צער, והתורה אינה יכולה לחייב ולמלמלמילים שהוא אינו מסוגל להזדהות אתן.

וּבֵרַכְתָּ- מכאן למדו חכמינו שעלינו להודות על המזון שאכלנו. בברכה הראשונה של ברכת המזון אנו מודים על עצם העובדה שאנו יכולים לאכול ולשבו.

על הָאָרֶץ- מילים אלו באות ללמדנו שבעת שאנו אוכלים עלינו לזכור את הארץ שממנה צומח כל הטוב -ארץ ישראל שהיא ארץ חיטה ושעורה. ואולם, באופן מפתיע גם מי שאוכל מפירות חוץ לארץ חייב להודות על הארץ, ואפילו מי שגלה לחוץ לארץ ולא ראה את הארץ מימיו וכמעט איבד את התקווה לחזור אליה, מודה בקול צלול על ארץ ישראל שניתנה לעם ישראל. אין זואלא ראייה שגם בגלות מקור חיוניותו של עם ישראל הוא הגעגוע לארצו והכמיהה לחזור למה שהיה בעבר. קשר זה הוא השומר על קיומו של עם ישראל בגלות, ועל כן בכל מקום ובכל זמאנו מודים בפה מלא ובלי כל היסוס על הארץ שניתנה לנו.

הטְבָה- בגמרא מובא שהמילה "הטובה" רומזת לירושלים, המקור הרוחני של חיינו בארץ ישראל. ארץ ישראל אינה ככל הארצות. אמנם גם היא "ארץ" -קרקע ורגבי אדמה - ואנו מודים לה' על ארציות זו, ארץ היא ארץ המחוברת לרוחניות, לעיר הקודש ירושלים. ירושלים היא הלבשל ארץ ישראל, כי התורה שיוצאת מציון היא המביאה חיים לכל האומה כולה.

אלוהן שלוש הברכות שמקורן בתורה, אך חכמינו הוסיפו ברכה רביעית שנקראת "הטוב והמטיב". על מה תיקנו חכמינו ברכה זו? על הרוגי ביתר שלא הסריחו ושניתנו לקבורה. לכאורה, לברך על כך "הטוב והמטיב" הרי זה לעגלרש. ביתר הייתה העיר המבוצרת האחרונה, ועם נפילתה הסתיימה עצמאות ישראל למאות שנים, ואנו אמורים להתנחם בהבאת המתים לקבורה!?

כנראה שחכמינו הבינו את הקושי של היהודי הנמצא בגלות לברך את הארץ הטובה בשעה שהכול הרוס והוא אינו רואה כל תקווה. כשהיהודי בגולה מברך ומגיע לברכת הטוב והמטיב הוא נזכר בבית המקדש ובמרד הגדול. אמנם מרד זה לא הצליח, ארץ הקב"ה סימן שדרך המרד אהובה עליונטע בלבם של ישראל את ההבנה שהגלות הוא זמנית בלבד, ושאותם מתי ביתר שנקברו הם כמו גרעינים שנזרעו ובבוא הזמן יצמחו ויתנו פריים מחדש.